

BİRRÎ MEHMED DEDE'YE GÖRE MEVLEVÎLER*

MEVLEVI ACCORDING TO BIRRI MEHMED DEDE

Eda TOK**

Özet:

Mevlevîlik, Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin görüş ve tasavvufî düşünceleri üzerine kurulmuş bir tarikattır. Mevlânâ'nın temellerini attığı bu tarikatı oğlu Sultan Veled ve Hüsameddin Çelebi geliştirip sistemleştirmiştir. Sevgi ve hoşgörü üzerine kurulmuş olan Mevlevîliğin kendine has adap ve erkânı vardır. Mevlevîliğe bağlanan, bu yola giren kişiye de Mevlevî denilmektedir. Mevlevî şairler, şairlerinde Mevlânâ ve Mevlevîliği sıkça konu edinmişlerdir. Biz de bu çalışmamız için 17. Yüzyıl Mevlevî şairlerinden olan Birrî Mehmed Dede'nin Divânı'nı inceledik ve şairin şairlerinden hareketle Mevlevîleri nasıl tanımladığını, Mevlevîlerin hangi özelliklerine değindiğini, onları nasıl anlattığını gözler önüne sermeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Mevlevî, Birrî Mehmed Dede, Divân.

Abstract:

The Mevlevi order is a cult that founded on Mawlana Jalal al-Din Rumi's sufism thoughts and notion. Sultan Veled and Hüsameddin Çelebi who were the sons of Mawlana developed and methodized the cult. Mevlevi order which has unique convenances and notables is based on love and tolerance. Mevlevi is a person who is committed to Mevlevi order. Mevlevi poets subject Mawlana and Mevlevi order often. We examined one of the 17. Century Mevlevi poets, Birrî Mehmed Dede's Divan for our study. We tried to display how he defines Mevlevi, how he refers Mevlevi's features and how he narrates them.

Key words: Mevlevi, Birrî Mehmed Dede, Divan.

---

* Bu çalışma "1st International Conference on Social Sciences and Education Research (October 29-31, 2015, Antalya)" isimli konferansta sözlü bildiri olarak sunulmuş olup bildiri tam metni olarak yayımlanmamıştır.

** Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı – Düzce edatok@duzce.edu.tr

GİRİŞ

İslâm'da sünni tarikatların en büyüğü ve en yaygını olan Mevlevîlik, kaynağını tasavvuf ve Mevlânâ Celâleddin Rûmî'nin engin düşünce dünyasından alan (Önder, 1992, s. 85-86); ancak Mevlânâ'nın döneminde sistemli bir tarikat olmayıp daha sonra Hüsameddin Çelebi tarafından ihya edilen ve oğlu Sultan Veled tarafından kurulan bir tarikattır (Çelebi, 2006, s. 159). Aşk, marifet, hizmet esasları üzerine kurulmuş ve her kesimden insanın manevi hayatı üzerinde etkili olmuş olan bu tarikat XIII. yüzyılın sonlarından itibaren Anadolu'da ilk olarak beylikler döneminde daha sonra ise Osmanlı devrinde varlığını sürdürmüş, Türk sosyal hayatını pek çok yönden etkilemiştir. Adeta güzel sanatlar akademileri gibi çalışan Mevlevî dergâhlarında birçok âlim, arif ve kâmilin yanı sıra Türk kültür ve sanatının en önemli temsilcileri yetişmiştir (Önder, 1992, s. 141-142; Tanrıkorur, 2004, s. 473- 474). 1925 yılında tekke ve zaviyelerin kapatılmasına yönelik çıkan kanunla birlikte Mevlevî tarikatına ait tekkeler de kapatılmış; ancak daha sonra 1926'da çıkarılan yeni bir kanunla Hacı Bektaş-ı Veli ve Mevlânâ türbeleri müze olarak ziyarete açılmıştır (Tanrıkorur, 2004, s. 471).

Mevlânâ'ya mensup olan, Mevlevîlik yoluna giren kişiye Mevlevî denilmektedir (Top, 2007, s. 29). Mevlevîliğin de diğer tarikatlarda olduğu gibi titizlikle uyulması gereken "adab" denilen kuralları; şeyhi, müridi, intisabı, çilesi, semâ'sı bulunmaktadır. Kılık kıyafet hususunda son derece imtinalı davranan Mevlevîlerin kıyafetleri gibi dili de zarif ve temizdir. Onların kendilerine has tabir ve deyimleri, zarif konuşmaları vardır. Mevlevîlerin çoğu Farsça bilmekle beraber Türk şiir dili ve edebiyatını da çok iyi bilirlerdi. Mevlevîlerde başka hiçbir sosyal sınıfta görülmeyen incelik görülürdü (Çelebi, 2006, s. 114-126).

Divân şairlerinin de en çok iltifat ettikleri tarikat Mevlevîlik olmuştur. Tarikat müntesibi 320 şair içinde 220'sinin Mevlevî olması da bunu gösterir niteliktedir (İsen, 1999, s. 308). Mevlevîhanelerde çok sayıda şair yetişmesinde Mevlânâ'nın da şair olmasının etkisi elbette büyüktür.

Mevlevî şairler şiirlerinde gerek Mevlânâ'ya duydukları muhabbeti gerekse Mevlevîliğe dair unsurları konu edinmişlerdir. 17. yüzyıl Mevlevî şairlerinden olan Birrî Mehmed Dede de Divân'ında Mevlânâ ve Mevlevîliğe dair unsurları sıkça işleyen şairlerden biridir.

Kaynaklarda Manisalı olduğu bildirilen; ancak doğum tarihi hakkında herhangi bir malumat bulunmayan Birrî'nin asıl adı Mehmed'dir. Birrî Mehmed Dede, Derviş Mehmed Birrî, Şeyh Mehmed Birrî, Attâr Birrî şeklinde de söz edilen Birrî, Manisa Mevlevîhânesi şeyhlerinden Nakşî Ali Dede Efendi ve Lütfî Efendi'nin sohbetlerine katılıp Mevlevîliğe intisap etmiştir. Birrî, çile hizmetini tamamladıktan sonra "Dede" olmuş, şeyhlerinin izniyle evlenmiş ve attârlık yaparak geçimini sağlamıştır. Bu

sebeple çevresinde Attâr Birrî olarak da tanınmıştır. Doğum yeri olan Manisa’da vefat eden Birrî’nin vefat tarihini bazı kaynaklar H.1125 bazılarını ise H.1128 olarak vermektedir. Birrî Mehmed Dede’nin Divân ve Bülbüllüyye olmak üzere iki eseri vardır (Erkul, 2000, s. 4-25). Birrî, dönemin meşhur şairi Nâbî’nin hayranlarından. Birrî’nin, Nâbî’yi övmek için yazdığı terkib-i bent biçimindeki şiiri de bunu gösterir niteliktedir. Birrî, Nâbî’nin Haleb’te bulunduğu yıllarda yazdığı dokuz bentlik bu şiirde Nâbî’nin şairliğini ve eserlerini övmüş; Nâbî’ye olan hayranlığını ve ona duyduğu hasreti dile getirmiştir (Çeltik, 2010?, s.125-135). Birrî’nin şiirlerinde tasavvuf, Mevlevî anlayış ve tören özellikleri hâkim unsurlardır. Şairin özellikle Mevlevîlik unsurlarını ihtiva eden şiirleri, bu tarikatın telakkilerini göstermesi bakımından önem taşımaktadır (Açık, 2002, s. 223).

Birrî Mehmed Dede’nin Divân’ı incelendiğinde Mevlânâ ve Mevlevîliğe dair unsurlarla karşılaşılmaktadır. Ayrıca Birrî’nin Divân’ında Mevlânâ’ya övgülerin yapıldığı 25 beyitten oluşan bir medhiyye de (Erkul, 2000, s. 144-146) yer almaktadır. Şair, Mevlânâ’ya olan bağlılığını ve sevgisini şiirlerinde sık sık dile getirmiştir. Şairin Divân’ında Mevlânâ’ya olan muhabbetinin yanı sıra Mevlevî giyim-kuşam unsurlarına, Mevlevî tabirlerine, derece ve makamlarına kısacası Mevlevî adab ve erkânına tesadüf edilmektedir (Tok, 2015). Kendisi de Mevlevî olan şair, şiirlerinde zaman zaman Mevlevîliğin de tanımını yapmıştır. Bu çalışmada Birrî Divân’ından seçilen örnek beyitler ışığında şairin Mevlevîlere bakış açısı tespit edilmeye çalışılacaktır.

1. BİRRÎ DİVANINDA MEVLEVÎ

Birrî aşağıdaki beytinde Mevlevîlerin ezel kadehini muhabbetle içtiklerini ve o kadehin damlalarını halka saçtıklarını dile getirmiştir. Mevlevîler ezel kadehini muhabbetle içtikleri için Hakk’a sonsuz bir muhabbet duymakta ve Hakk’a kavuşma aşkıyla yanmaktadırlar. Mevlevîler, Hakk’a duydukları bu muhabbeti halka yaymaktadırlar:

Ezel câmin mahabbetle içenler Mevlevîlerdür
O câmun cür’asın halka saçanlar Mevlevîlerdür (G. 111/1)¹

Birrî, aşağıdaki beytinde ise Mevlevîlerin bu dünyanın mal mülküne hiç meyletmediklerini ifade etmektedir. Öyle ki Mevlevîler dünyayı fesat, kaçılabilir bir kadın olarak tasavvur etmektedir:

Düşüp merd-i Hudâ’nun isrine râh-ı muhabbetde
Zen-i dehrün fesâdından kaçanlar Mevlevîlerdür (G. 111/2)

¹ Beyitler Rasih Erkul’un “*Manisalı Birrî Mehmed Dede- Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Divânı*” adlı eserinden alınmıştır. Gazel G., Medhiyye Med., Müseddes Müs., Tahmis Tah. şeklinde kısaltılmıştır.

Birri, Mevlevîlerin bu dünyaya esir olmadıkları düşüncesine aşağıdaki beyitte de vurgu yapmıştır. Şair, Mevlevîlerin Mevlânâ'nın dergâhının kulu olduklarını bildirirken bu geçici dünyaya meyletmediklerini ifade etmiştir:

Kimi eylersen esîr eyle ayâ devlet-i dünyâ
Yüri biz bende-i dergâh-ı şeh-i Mevleviyânuz (G. 157/3)

Aşağıdaki beyitte de bu düşüncesini devam ettirmiş ve yine Mevlevîlerin bu dünyaya meyletmemelerine dikkat çekmiştir:

Nice meyl eyleyelüm nergis-i şehlâsına dehrün
Ezeli mâ'il-i çeşm-i siyeh-i Mevleviyânuz (G. 157/4)

Birri'ye göre bu dünya işlerinden el etek çekmiş olan Mevlevîlerin bu dünyaya aldanması gaflettir:

Gaflet revâ mı vâkı'a-ı dehri ko gönül
Gözler seni çü dide-i bîdâr-ı Mevlevî (Med. 3/10)

Birri, aşağıdaki beytinde Mevlevîleri daima zirvede uçan kuşlara benzeterek yüceltmıştır:

Yine dem-sâz olurlarsa açarlar perde 'uşşâka
Dem-â-dem evc-i rif' atde uçanlar Mevlevîlerdür (G. 111/4)

Hümâ, devlet kuşu ve talih kuşu olarak bilinen bir kuştur (Onay, 2000, s. 252). Edebiyatımızda Hümâ refah, kudret ve mutluluğun bir işareti gibi kullanılmıştır (Pala, 2002, s. 228). Birri, aşağıdaki beytinde Mevlevîleri saadeti müjdeleyen Hümâ kuşu gibi tasavvur etmiştir. Daima yükseklerde uçan Hümâ kuşunun başına konduğu kişinin bahtını açacağına inanılır, bu yönüyle de Mevlevîlerin himayesindekilere baht açıklığı ve mutluluk getireceğini bildirmiştir. Şair, Mevlevîleri refahın, mutluluğun sembolü haline gelmiş olan bir kuşa benzeterek yüceltmektedir:

'Aceb midür bülend-pervâz olurlarsa hümâ-âsâ
Cenâh-ı himmet-i 'âlî açanlar Mevlevîlerdür (G. 111/5)

Mevlânâ denilince ilk akla gelen isimlerden birisi hiç şüphesiz Şems-i Tebrîzî'dir. Mevlânâ ve Şems'in karşılaşmalarıyla ilgili olarak çeşitli rivayetler nakledilmektedir. Eflâkî şöyle nakleder: Şems bir gece Tanrı'nın tecellilerine gömülüp, mest olmuş bir halde münacatında Tanrı'dan kendi örtülü olan sevgililerinden kendisine göstermesini diler ve Tanrı'dan "İstedğin gibi herkesin gözünden saklı, güzel ve mağfirete nail olmuş can, Belhli Sultanü'l-Ulemâ Baha Veled'in oğludur." cevabını alır. Şems bunun üzerine onun mübarek yüzünü göstermesini diler. Tanrı da "Buna teşekkür borcu olarak ne verirsin?" diye sorar ve Şems "Başımı!" diye cevap verir. Şems'e gerçek amacı ve isteğine ulaşabilmesi için Rum'a gitmesi şeklinde ilham gelmiştir (2006, s. 125). Birri de bu beyitte Şems'in Mevlânâ ile karşılaşmak için başından vazgeçtiği şeklindeki rivayete telmihte

bulunmuştur. Mevlevîlerin tıpkı Şems gibi Mevlânâ yolunda başlarından vazgeçebileceklerini ifade etmiştir:

Misâl-i Şems-i Tebrîzî yolında Monlâ Hünkârın
Serinden ey kerem-kâni geçenler Mevlevîlerdür (G. 111/3)

Birrî, tecrid yoluyla kendisini soyutlamış ve kendisine başını âsitânın taşına koymasını söylemiştir. Şair, Mevlevîleri mihenk taşına benzetmiştir. Çünkü Mevlevîler mihenk taşı gibi altını ve gümüşü seçebilmekte, ayırt edebilmektedir. Böylece şair de kendi kıymetinin ne olduğunu anlayabilecektir:

Yüzi sür Birriyâ var âsitâni tâşına başın
Mehek-âsâ zer ü sîmi seçenler Mevlevîlerdür (G. 111/7)

Birrî aşağıdaki beyitte Mevlevîlerin bakışının tesirine dikkat çekmiş, Mevlevîlerin siyah taşla himmetle bakmaları durumunda taşın adeta altına dönüşeceğini ifade etmiştir. Yani Mevlevîliğin siyah taş gibi değersiz olan kaba saba cahilleri; kibar, bilgili ve değerli bir hâle dönüştürdüğünü belirtmiştir. Şair böylelikle hem Mevlevîliği hem de bu yolda olan Mevlevîleri yüceltmıştır:

Nazar itseydi eger himmet ile seng-i siyâha
Zer olur vâkıf-ı sırr-ı nigehi Mevleviyânuz (G. 157/2)

Bu beyitte eskilerin kimya dediği ilme de gönderme vardır. Kimya, çeşitli maddelerden altın elde etmenin; bakır, gümüş gibi madenleri altına dönüştürmenin yollarını arayan batıl bir ilimdir. Şairlerce maneviyât adamlarının himmetleri, sevgilinin ayağının toprağı, meyhane toprağı da birer kimya sayılır (Pala, 2002, s. 288). Birrî de Mevlevîlerin bakışlarıyla taşı altına çevirebileceklerini söyleyerek Mevlevîlerin nazarını kimyaya benzetmiştir. Şair aşağıdaki beyitte ise Mevlevîlerin sözlerinin tesirine ve doğruluğuna dikkat çekmiştir. Mevlevîlerin sözlerinin zahidi Hak yoluna döndüreceğini ifade etmiştir:

Fehm it nefîce-suhani zâhidâ seni
Câ'iz ki Hakk'a döndüre güftâr-ı Mevlevî (Med. 3/14)

Şair, Mevlevî dergâhını beklediklerini, oranın arzularının ümitlerinin yeri olduğunu, Mevlevîlerin bu dergâhın dilencileri olduğunu ve Allah'ın kerem ve lütuflarına mazhar olduklarını dile getirmiştir:

Biz âsitân-ı Mevlevî-i Rûmî beklerüz
Oldur husûl-i matlaba ümmîd-gâhumuz
Ham âsitân-ı Mevlevî-i Rûmî beklerüz
Togrı varur nişanumuza yeter âhumuz
Çün sâ'ilân-ı dergehiyüz Birrî hiç bizi
Mahrûm ider mi lutf u keremden ilâhumuz (G. 146/7-9)

Aşağıdaki beyitte de Mevlânâ'nın hânkâhında her bir dilencinin adeta külâh sahibi bir şah olduğu ifade edilerek yine Mevlevîler yüceltilmiştir:

Her bir gedâyı bir şeh-i sâhib-külâh
Hakka ne hûb hizmet-i serdâr-ı Mevlevî (Med. 3/7)

Şahane tavırlı Mevlevî'nin, manen köle olması, tavırlarının da köle olmasını gerektirmez (Duru, 1999, s. 142). Mevlevîlerin hünkârı Hz. Mevlânâ olduğu için onların tavırları da şahanedir. Mevlevîler, Mevlevî âsitanına ve Hz. Mevlânâ'ya canı gönülden bağlıdırlar:

Âsitânı kılup nakd-ı dil ü cânı nisâr
Cân u dilden hıdmet-i dergehin itdük ihtiyâr
Kulluğuyla âlem-i ma'nâda olduk şehir-i yâr
Biz gedâyuz gerçi kim şâhânedür etvârımız
Hazret-i Monlâ-yı Rûmîdür bizüm hünkârımız (Müs. 1/ 2)

Divan şiirinde pervane ve şem, âşık ve sevgili temsiliyle sıkça karşımıza çıkmaktadır. Muma âşık olan pervane mum ışığı etrafında döner ve kendisini mum alevine bırakır (Pala, 2002, s.382-383). Şair de Mevlevîleri, mumun etrafında dönen pervanelere teşbih etmiştir. Mevlevîler de Hak aşkıyla adeta yanıp tutuşan pervanelerdir. Mevlevîlerin pervaneye benzetilmesinde Mevlevîlerin semâ' esnasında dönüyor olması da etkili olmuştur:

Sâ'il su'âl sana Mevlevîleri
Ta'rîf eyle böyle ana Mevlevîleri
Gör n'eyledi semâ' u safâ Mevlevîleri
Pervâne itdi şem-likâ Mevlevîleri
Yandurdu süz-ı aşk-ı Hudâ Mevlevîleri (Tah. 18/1)

Şair, dervişlerin gonca, neyin nağmelerinin bülbül ötüşü olduğu bir semâ' meclisi tasavvur etmiştir. Mevlevî yolunun aşk yolu olarak görüldüğü bu beyitte Mevlevîlerin semâ'ına ve semâ'da ney icrasının önemine de dikkat çekilmiştir.

Nükte-i gül-şende bûy-ı aşkdan almış nasîb
Gonca-i dervîş güle boş olduğu olmaz aceb
Serserî gezme tarîk-i aşka gir Birrî garîb
Mevlevî ol Nakşiyâ çün gül-şeni der andelîb
Sen semâ' it neyzen oldı her nevâsı bülbülün (Tah. 17/5)

Şair, Mevlevîlerin aşkla Allah'ın isimlerini zikrettiklerini ve sofuların bu zikri boş işler olarak gördüklerini ifade etmiştir:

Bilmez Allâh Allâh sôfi safâyi kim
Bihûde hâyı hûyı sanur ezkâr-ı Mevlevî (Med. 3/13)

Aşağıdaki beyitte ise Mevlevîler aşk hastaları olarak tasavvur edilmiştir. Onlar aşk dertlerine çare istemezler çünkü bu derdi hiçbir şeye değiştirmek istemezler. Allah aşkının azalmasını değil artmasını isterler:

Neyler marîz-ı aşk müdâvâyı ey tabîb
Virmez devâya derdini bîmâr-ı Mevlevî (Med. 3/15)

Göçmek, geçici yalan dünyadan gerçek dünyaya göçme, dolayısıyla ölmek anlamında kullanılan bir kelimedir (Gölpınarlı, 2004, s. 126). Şair, semâ'nın gönlü Hakk'ın sırlarıyla doldurduğunu ifade etmektedir. Şair, Mevlevîlerin semâ' ettikçe bu sırlar sayesinde Hakk'a, sevgiliye yaklaştıklarını, böylece bedenlerinin adeta bu dünyadan göçtüğünü yani varlıklarının öldüğünü ve artık bedenden soyutlanan ruhlarının rakslarının başladığını söylemektedir. Mevlevîler geçici dünya mal mülküne iltifat etmezler, onlar için önemli olan Hakk'a yakın olmaktır; bu beyitte de şair, semâ' ile bunu sağladıklarını dile getirmiştir:

Dili içre kudûm itdükce sırr-ı Hak semâ' idüp
Görün kim semt-i cânâna göçenler Mevlevîlerdür (G. 111/6)

2. SONUÇ

Mevlevî geleneği içerisinde yetişmiş olan Birrî Mehmed Dede şiirlerinde bu gelenek içerisinde yetiştiğini daima hissettirmiştir. Birrî'ye göre Mevlevîler öncelikle bu dünya mal mülküne hiç itibar etmemektedirler. Hakk'a sonsuz muhabbet duyan Mevlevîler, Hakk'a kavuşma aşkıyla adeta yanmakta, Allah'a duydukları bu muhabbeti, aşkı Mevlevîlik yoluyla halka yaymaya çalışmaktadırlar. Mevlevîler tıpkı Şems gibi aşk uğruna başlarından vazgeçebilirler; yani onlar cesur âşıklardır. Bu durum aynı zamanda Mevlevîler için aşkın ne denli önemli olduğuna işaret etmektedir, aşk uğruna her şeyden vazgeçilmesi gerekmektedir. Mevlevîler için Şems gibi cesur bir âşıklarının bulunması övünme vesilesidir. Onlar aşk dertlerine çare istemeyen aşk hastalarıdır. Mevlevîlerin sözleri daima doğru ve oldukça tesirlidir ve her daim Allah'ın isimlerini zikrederler. Tıpkı sözleri gibi bakışları da oldukça tesirli ve sırlarla doludur. Manen adeta köle olan Mevlevîlerin tavırları da şahanedir. Mevlevîler, Mevlevîliğin sembolü haline gelmiş olan semâ' ile Hakk'ın sırlarına vakıf olurlar ve böylece Hakk'ın semtine ulaşmayı yani Hakk'a yaklaşmayı arzularlar. Kendisi de Mevlevî olan Birrî'nin örneklerden de anlaşılacağı üzere Mevlevîlerden daima yüceltici ifadelerle söz ettiğini açıkça görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Açık, N. (2002). *Divan Edebiyatı'nda Mevlevilik Etkisi ve Mevlevî Şâirler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ahmed Eflâkî (2006). *Ariflerin Menkıbeleri*. (T. Yazıcı, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Çelebi, A. H. (2006). *Mevlâna ve Mevlevîlik*. Ankara: Hece Yayınları.
- Çeltik, H. (2010?). Şairin Şaire Övgüsü veya Birri'nin Nâbî Methiyesi. A. Bakkal, (Ed.), *Şair Nâbî Sempozyumu (13-15 Kasım 2009) içinde (125-135)*. Şanlıurfa: Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları.
- Duru, N.F. (1999). *Mevlevî Şairlerin Şiirlerinde Mevlevilik Unsurları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkul, R. (2000). *Manisalı Birri Mehmed Dede- Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânı*. Manisa: Manisa Valiliği Yayını.
- İsen, M. (1999). Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatına Bakışlar: Divan Şairlerinin Tasavvuf ve Tarikat İlişkileri. *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler*. (M. Kalpaklı, Haz.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 306-309.
- Onay, A. T. (2000). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. (C. Kurnaz, Haz). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Önder, M. (1992), *Yüzyıllar Boyunca Mevlevilik*. Ankara: Dönmez Yayınları.
- Pala, İ. (2002). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, İstanbul: Leyla ile Mecnun Yayıncılık.
- Tanrıkorur, B. (2004). Mevleviyye. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (29, 468-475). Ankara: TDV Yayınları.
- Top, H. (2007). *Mevlevî Usûl ve Âdâbı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Tok, E. (2015). *17. Yüzyıl Mevlevî Şairlerin Şiirlerinde Mevlânâ ve Mevlevilik*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.